

Małgorzata Przybyszewska

**SPRAWOZDANIE Z MIĘDZYNARODOWEJ
KONFERENCJI NAUKOWEJ „RZYM I WARSZAWA.
TRADYCJA KLASYCZNA I EDUKACJA ARTYSTYCZNA
W EPOCE OŚWIECENIA”**

Międzynarodowa konferencja „Roma e Varsavia. Tradizione classica e educazione artistica nell’età dei lumi e oltre”, której głównym językiem był włoski, została zorganizowana przez Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego i Wydział Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego we współpracy z Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie i Włoskim Instytutem Kultury w Warszawie w dniach 9–12 października 2017 roku. Wydarzenie objęli patronatem ambasador Republiki Włoskiej JE Alessandro De Pedys, sekretarz stanu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego Jarosław Sellin i rektor Uniwersytetu Warszawskiego prof. UW dr hab. Marcin Pałys. Konferencja została dofinansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki”. Wzięli w niej udział wybitni badacze reprezentujący między innymi uniwersytety włoskie (Rzym, Urbino), urzędy nadzoru archeologicznego Rzymu i Neapolu, Uniwersytet Warszawski, Instytut Sztuki PAN, Zamek Królewski w Warszawie czy Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie.

Okazją do zorganizowania konferencji stał się fakt, że Uniwersytet Warszawski, utworzony w latach 1808–1818, obchodził w minionym roku 200-lecie otwarcia Oddziału Sztuk Pięknych i jego Muzeum (organizowanych od

1 Obrady w Sali Balowej pałacu Tyszkiewiczów-Potockich, fot. Janusz Rudziński / Proceedings at the Ball Room of the Tyszkiewicz-Potocki Palace, photo: Janusz Rudziński

1809 roku), które było pierwszym publicznym muzeum w Polsce. W latach 1817–1820 na terenie Uniwersytetu został wzniesiony – do dziś dobrze zachowany – gmach, w którego palladiańskiej Sali Kolumnowej umieszczono słynną niegdyś kolekcję odlewów gipsowych najbardziej znanych rzeźb antycznych. W 1830 roku zbiór ten, gromadzony od czasów króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, a potem powiększany przez Stanisława Kostkę Potockiego i jego następców, liczył przeszło 750 obiektów. Wraz z częściowo tylko utworzoną na pierwszym piętrze Galerią Malarstwa, pomyślaną jako rodzaj galerii narodowej, z Gabinetem Modeli Architektonicznych, Gabinetem Numizmatycznym i liczącym 100 tysięcy obiektów Gabinetem Rycin, Uniwersytet Warszawski stworzył solidną podstawę dla kształcenia artystycznego, rozwijania tradycji klasycznych w Polsce i tworzenia sztuki narodowej w naszym kraju.

Uniwersytecki Wydział Nauk i Sztuk Pięknych został wzbogacony dziełami ze zbiorów króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, a także wieloma darami Stanisława Kostki Potockiego. Ten wybitny przedstawiciel polskiego oświecenia, wykształcony w Akademii Królewskiej w Turynie i doskonale znający całą Italię, już w 1780 roku wykonał pierwszy projekt muzeum sztuk pięknych w Warszawie; zrealizował go, w nieco zmienionej formie, dopiero w latach 1809–1820. Jego polska adaptacja słynnego dzieła Winckelmanna o sztuce antycznej przyczyniła się do powstania w Polsce dwóch ważnych dyscyplin – archeologii klasycznej i historii sztuki.

Oddział Sztuk Pięknych Uniwersytetu Warszawskiego, którego honorowym dziekanem był słynny włoski artysta Marcello Bacciarelli, odegrał

2 Uczestnicy konferencji na przyjęciu wydanym w dniu 11 października 2017 r. przez ambasadora Republiki Włoskiej JE Alessandro De Pedys w siedzibie ambasady, fot. Giulio Archina / Participants of the conference at the party organised on 11 October 2017 by JE Alessandro De Pedys, Ambassador of the Republic of Italy held at the Embassy, photo: Giulio Archina

ogromną rolę w postrzeganiu sztuk plastycznych i tworzeniu idei galerii narodowej. Wraz z utworzoną w 1844 roku Szkołą Sztuk Pięknych stał się on początkiem Muzeum Narodowego w Warszawie.

Wiele idei dotyczących utworzenia Muzeum Sztuk Pięknych w Warszawie narodziło się w Rzymie. Powstawały one w środowisku polskich mecenasów i artystów, ale z ogromnym udziałem artystów włoskich. Stąd też decyzja o zorganizowaniu konferencji naukowej nakierowanej przede wszystkim na relacje włosko-polskie, przypominającej o kontekście i efektach tej wymiany międzykulturowej.

Otwarcie konferencji nastąpiło 9 października na Uniwersytecie Warszawskim, we wspomnianej Sali Kolumnowej Wydziału Historycznego – zachowanym do dziś zabytkowym wnętrzu z czasów Stanisława Kostki Potockiego. Słuchaczy i gości przywitały władze uniwersyteckie: prorektor ds. studentów i jakości kształcenia prof. UW dr hab. Jolanta Choińska-Mika oraz dziekan WH UW prof. UW dr hab. Małgorzata Karpińska. Słowo wstępne wygłosił ambasador Republiki Włoskiej JE Alessandro De Pedys. Ambasador podkreślił, jak istotna dla rozwoju kultury obu krajów była obecność Polaków we Włoszech, przywołał nazwiska takich twórców jak Tomasz Oskar Sosnowski, rzeźbiarz, który wyemigrował do Wiecznego Miasta w połowie XIX wieku, czy Igor Mitoraj, inny *scultore*, którego dzieła powstałe w Pietrasanta rozpoznawane są na całym świecie. Wieczór moderował inicjator konferencji – dyrektor Muzeum UW prof. dr hab. Jerzy Miziołek. Obecni byli także przedstawiciele Włoskiego Instytutu Kultury w Warszawie. Zebrani obejrzeliby dokument filmowy *Impuls* (prod. Maciej Tarkowski / Reconstru-

3 Dyrektor Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie otwiera obrady w Sali Białej, na język włoski tłumaczy Leszek Kazana, fot. Monika Klimowicz / Director of the Museum of King Jan III Palace in Wilanów is opening the proceedings at the White Room; Leszek Kazana is translating the proceedings into Italian, photo: Monika Klimowicz

ctions) opowiadający o narodzinach idei Muzeum Sztuk Pięknych w czasach Stanisława Kostki Potockiego.

Drugiego dnia konferencji i jednocześnie pierwszego dnia właściwych obrad uczestnicy spotkali się w Sali Balowej pałacu Tyszkiewiczów-Potockich, w sąsiedztwie sal wystawowych Muzeum UW. Tego dnia badacze podjęli następujące tematy: Winckelmann i Villa Albani (Agnes Allroggen-Bedel), *Museo Capitolino* Bottariego i katalogi starożytności rzymskich między XVII a XVIII wiekiem (Enzo Borsellino), Giovanni Battista i Francesco Piranesi a recepcja antyku na dworze Stanisława Augusta Poniatowskiego (Katarzyna Jursz-Salvadori), *Domus Aurea*: przeszłość, teraźniejszość i przyszłość zabytku (Alessandro D'Alessio), Smuglewicz i rzymskie krypty: uwagi na temat wiernych kopii (Mikołaj Baliszewski), rzymskie inspiracje Smuglewicza udokumentowane w katalogu rysunku polskiego Gabinetu Rycin Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie (Małgorzata Biłozór-Salwa), August F. Moszyński i jego opis Rzymu z roku 1785 (Jerzy Miziołek). Zwieńczeniem pierwszego dnia obrad był wieczorny koncert utworów Fryderyka Chopina w wykonaniu Marka Brachy.

Jedenastego października gospodarzem konferencji było Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie – dyskusja toczyła się w Sali Białej ze słynnym portretem Stanisława Kostki Potockiego pędzla Jacques'a-Louisa Davida. Gości przywitał dyrektor Paweł Jaskanis, który otworzył spotkanie prezentacją na temat Muzeum oraz jego funkcjonowania w zastanym otoczeniu i wśród lokalnej społeczności. Kolejne referaty traktowały o Lubomirskich i Poto-

ckich oraz ich związkach z Wilanowem i Wiedniem (Dorota Folga-Januszewska), o kolekcji starożytności rodziny Potockich (Mario Cesarano), o zbiorze książek S.K. Potockiego poświęconych sztuce (Agata Pietrzak), o roli Rzymu w życiu i dziele S.K. Potockiego (Jerzy Miziołek), o oświeceniowych widowiskach Rzymu z zasobów Muzeum Narodowego w Warszawie (Joanna Kilian), o rękopisie z osiemnastowiecznych wykopalisk we Włoszech odnalezionym w bibliotece Stanisława Augusta Poniatowskiego (Jerzy Żelazowski). Tego dnia uczestnicy mieli możliwość zwiedzenia wnętrza pałacowych oraz dostępnej od niedawna Galerii Magazynowej w Markoniówce.

W czwartek, 12 października, konferencja miała swój finał w Muzeum Łazienki Królewskie. Obrady toczyły się w Pałacu na Wyspie, a istotnym punktem programu był spacer po królewskim parku z przewodnikiem Mariano Caldarella. Prelegentów powitała w pałacu Izabela Zychowicz, zastępca dyrektora ds. muzealnych. Wygłoszono odczyty dotyczące niezrealizowanego projektu dekoracji pałacu w Ujazdowie ujętego w listach Gregoria Guglielmiego do Marcella Bacciarellego (Enzo Borsellino), podstaw klasycznych edukacji malarzy na dworze Stanisława Augusta (Aleksandra Bernatowicz), długiego trwania rzeźby klasycystycznej na przykładzie twórczości Tomasa Oskara Sosnowskiego (Giovanna Capitelli), traktowania motywu chłopca/dziewczynki/gniazda/ptaka między Rzymem a Warszawą (Anna Santucci), zmiennego postrzegania kolekcji odlewów gipsowych w XVIII i XIX wieku w odniesieniu do zbioru z Uniwersytetu La Sapienza (Raffaella Bucolo) oraz wpływu modeli gipsowych ze zbiorów Stanisława Augusta Poniatowskiego i Uniwersytetu Warszawskiego na kulturę artystyczną Warszawy (Hubert Kowalski, Jerzy Żelazowski).

Planowane jest wydanie tomu – pod redakcją Jerzego Miziołka, Franceschi Ceci i Jerzego Żelazowskiego – w językach konferencji (włoskim, angielskim, francuskim), w którym znajdą się wygłoszone i nadesłane referaty. Publikacja ma się ukazać w październiku 2018 roku w rzymskim wydawnictwie l’Erma di Bretschneider.